

HRANIDBA JARČEVA I OVNOVA U RAZDOBLJU PRIJE I ZA VRIJEME PRIPUSTA

Doc. dr. sc. Goran Kiš

Hranidba jarčeva i ovnova u predpripusnom i pripusnom razdoblju treba biti prilagođena svim energetske, proteinske i mineralno-vitaminske potrebama životinja. Podmirenje svih potreba važno je kako bi se očuvalo njihovo zdravlje, da bi životinje imale dobru kondiciju, bile živahne i spolno aktivne, te kako bi imale visokokvalitetno sjeme. Vođenje brige o hranidbi rasplodnih jarčeva i ovnova ima izravan utjecaj na broj rođenog podmlatka svake sezone.

Hranidbene potrebe rasplodnih mužjaka, po mnogim autorima, ne razlikuju se mnogo od ženki. Obje se kategorije hrane na uzdržnoj razini uz blago povećanje potreba u mužjaka zbog njihovog većeg profila, te nešto višeg bazalnog metabolizma mužjaka u odnosu na ženke. U vrijeme pripusta pogodno je mužjacima povećati dostupna hranjiva za 15 do 20%. Povećanje koncentracije hranjiva u obroku važno je zbog toga jer tada mužjaci manje jedu, dok su im potrebe povećane, pa kako ne bi previše izgubili na masi, naročito ako se intenzivno koriste.

Ovnovi i jarčevi bi trebali neposredno prije sezone parenja imati dobru tjelesnu kondiciju. Dobra tjelesna kondicija znači da bi rasplodna grla prije sezone parenja trebala imati tjelesnu kondiciju ocijenjenu s 3,5 do 4 (na tabeli od 1 do 5). Takvu tjelesnu kondiciju najlakše procijenimo da opipamo rebra i kralježnicu. Životinje moraju imati blago popunjena rebra i prostor među rebrima, no nikako ne smiju biti predebeli s tkivom koje je potpuno prekrilo rebra da ih više pojedinačno ne možemo osjetiti. Sličnu procjenu vršimo i za kralježnicu kod koje prelaskom prstiju od vrata prema repu moramo osjetiti blago brežuljkaste nakupine mesnog tkiva oko kralježaka, a ne da je sve jedna okrugla mesno-masna površina oko kralježnice, kao kod predebelih životinja. Bez obzira na potrebu da životinje budu u dobroj kondiciji za pripusnu sezonu, moramo paziti da ne postanu predebele. **Debele životinje su manje pokretljive, slabija im je spolna aktivnost, a i slabija im je proizvodnja sjemena.**

U ovako dobroj kondiciji jarčevi i ovnovi trebaju dočekati sezonu parenja. Naime, kad jednom krenu u parenje, rasplodni mužjaci vrlo malo vremena provedu konzumirajući hranu. Tada pojedina grla mogu izgubiti i do 12% od tjelesne mase jer u sezoni parenja visokolibidna grla, ponekad doslovce zaborave jesti. Ovo za rasplodne ovnove od 120 kg u sezoni parenja, od oko 45 dana, znači gubitak tjelesne mase od oko 15 kg. U tom slučaju nedostatna hranidba u pripremnom razdoblju jedan je od osnovnih uzroka pada kondicije, a u drastičnim slučajevima i mortaliteta mužjaka.

Tablica 1 - Prosječni obrok ovnova izvan sezone pripusta

Krmivo	Krmiva u obroku (kg)
Sijeno leguminoza ili DTS-a	1,5–2,0
Sočna voluminozna krmiva*	1,5–2,0
Smjese žitarica**	0,6–0,8

*Sočna voluminozna krmiva - silaže, stočna repa, mrkva,

**Smjesa žitarica – zob, ječam, pšenica, pšenične posije

Da bi se ovakvi problemi izbjegli, voluminozna krma nije uvijek dostatna da bi se zadovoljile sve potrebe za pripremu jarčeva i ovnova za sezonu parenja. **Priprema mužjaka za sezonu parenja treba početi barem šest tjedana prije sezone.** Mršavim životinjama potrebno je u obrok dodavati žitarice kako bi se povećala njihova tjelesna masa i poboljšala tjelesna kondicija. U pripremi ovnova za parenje, životinjama trebamo dodavati približno oko 0,7 kg kukuruza na dan na osnovni obrok, kako bi životinje dobile na masi s oko 100 kg na 115 kg tjelesne mase. Odrasle životinje, koje nisu za rasplod, možemo hraniti samo na paši ili u zimi samo sijenom. Kako bi zadovoljili hranidbene potrebe za ovnove težine od oko 115 kg dovoljno ih je hraniti sijenom smjese trava ili djetelina i to u količini od oko 2,5 do 3,5 kg na dan. Kao i ovnove, jarčeve treba različito hraniti u pripremnom razdoblju, te tijekom pripusta. Sama dinamika hranjenja je takva da jarčevima, u pripremnom razdoblju, dajemo oko 0,1 kg koncentrata, te ga postupno povećavamo do količine od 0,5 do 0,6 kg na dan u pripusnoj sezoni.

Mladi mužjaci u sezoni parenja trebaju hranjive tvari osim za uzdržne potrebe i stvaranja sjemena i za svoj vlastiti rast. Stvaranju sjemena u reproduktivnom traktu mužjaka treba oko 60 dana. Zbog toga je važno da, za najbolje rezultate, mužjaci prime dostatne količine hranjivih tvari prije kao i za vrijeme sezone parenja. Ukoliko nam je voluminozna krma upitne kvalitete moramo razmisliti o tome da dodajemo i neko proteinsko krmivo u obrok, naročito, za mlade nezrele mužjake koji još rastu.

Tijekom sezone parenja, mužjaci mogu jesti isti obrok kao i ženke, odnosno oko 250 g žitarica po grlu/dan. Kao što je već spomenuto i uz takav obrok s koncentratom

mužjaci će tijekom parenja izgubiti na težini. Zbog toga nakon sezone parenja rasplodne životinje moramo hraniti na takav način da povrate svoju tjelesnu masu i poprave kondiciju. Jarčevi su naročito skloni bubrežnim kamencima (urolitima) pa im je najbolje sastavljati obrok koji se sastoji od sijena trave. Pojavi urolita pogoduje hranidba s puno koncentrata i malo voluminozne krme kod koje je previše fosfora u odnosu na kalcij. Ukoliko nam se pojave problemi s kamencima možemo u obrok dodati natrij klorid (NaCl), odnosno kuhinjsku sol (0,5% od obroka). Također moramo provjeriti i odnos kalcija i fosfora u obroku koji bi trebao biti između 1:1 i 2:1.

Tablica 2 - Primjer prosječnog obroka za mužjake u pripustu

KRMIVO	KRMIVA U OBROKU (kg)
Sijeno	2,0 – 3,0
Sjenaža	3,5 – 4,5
Silaža kukuruza	5,0 – 7,0
Žitarice	0,25 – 1,0
Proteinsko krmivo	0 – 0,1

Ukoliko u obroku nemamo lucerke, a kukuruz nam je žitarica, tada gotovo uvijek imamo potrebe za dodavanjem nekog proteinskog krmiva u obrok.

Hranidba rasplodnih jarčeva i ovnova mora biti adekvatna sa svim hranjivima, naročito na sadržaj energije, proteina, te minerala i vitamina. Posebno velik utjecaj na proizvodnju sjemena i ukupnu spolnu aktivnost ima razina proteina i sadržaj fosfora. Njihovim povećanjem raste spolna aktivnost, proizvodi se više i kvalitetnijeg sjemena, veće koncentracije i više sposobnosti oplodnje.

Rasplodni mužjaci trebaju mikro minerale i vitamine za osnovne funkcije organizma i kako bi bili visoko produktivni. Za poboljšanje plodnosti posebnu pozornost moramo obratiti na cink (Zn), selen (Se), te s njime povezan vitamin E. Nedostatak cinka u obroku može uzrokovati gubitak libida (spolnog žara), te nedovoljnu razvijenost testisa.

Moramo osigurati slobodnu konzumaciju mineralnog dodatka posebno sastavljenog za ovce ili koze. Ovi mineralni dodaci dopunjuju onaj dio potreba koje se ne podmire u obroku iz voluminozne krme i koncentrata (žitarice i proteinska krmiva). Mineralne dodatke možemo davati iz posebnih hranilica koje su posebno dizajnirane za mineralne dodatke, te moramo biti sigurni da su životinjama dostupni cijelo vrijeme. Osim ovih mineralnih dodataka i potpune krmne smjese za starije kategorije ovaca i koza mogu biti dostatne za zadovoljenje mineralno-vitaminskih potreba rasplodnih mužjaka.

Voda je jedan od najvažnijih tvari koje trebamo dati životinjama kod bilo koje stočarske proizvodnje. Bez obzira na njezinu ukupnu važnost u hranidbi, voda je najčešće i najjeftinija, te joj se zbog toga i ne pridaje neka osobita pozornost. Količina vode koju trebaju rasplodne životinje razlikuje se s obzirom na razdoblje u godini. Ne trebamo posebno naglašavati da voda koju dajemo treba biti čista i uvijek dostupna za piće. Pojilice u kojima držimo vodu trebamo čistiti barem jednom tjedno zimi, odnosno još češće tijekom ljeta i toplog vremena. Čišćenje pojilica ili pojila će smanjiti količinu algi koje su u njima prisutne, te da bi si olakšali čišćenje dobro je koristiti i malo dezinficijensa.

